

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.362.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 17546 Pani Posłanki Magdaleny Filipek-Sobczak, w sprawie stosowania art. 64 pkt 7 ustawy o pomocy społecznej oraz skali zwolnień z odpłatności za pobyt mieszkańców domów pomocy społecznej, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Kwestie odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej (dps) reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2026 r. poz. 639). Stosownie do art. 61 ust. 1 tego aktu obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności: mieszkaniac placówki, w kwocie nieprzekraczającej 70% swojego dochodu; małżonek, zstępni przed wstępnymi, gmina, z której osoba została skierowana do dps.

Ustalenie odpłatności od bliskich osoby przebywającej w placówce zależy od ich sytuacji dochodowej (opłatę za pobyt w dps wnosi się, jeżeli dochód na osobę jest wyższy niż 300% kryterium dochodowego odpowiednio osoby samotnie gospodarującej bądź na osobę w rodzinie, a kwota dochodu pozostająca po wniesieniu opłaty nie może być niższa niż 300% kryterium dochodowego w pomocy społecznej). Wysokość ponoszonej przez osoby bliskie odpłatności ustalana jest w umowie zawartej z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej, w drodze negocjacji pomiędzy osobą zobowiązaną, a dyrekcją ośrodka pomocy społecznej.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera ponadto przepisy umożliwiające nieponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej. Obligatoryjnie z ponoszenia odpłatności zwalnia się na podstawie art. 64a (osoba przedstawia prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu mieszkańca placówki władzy rodzicielskiej nad nią lub prawomocne orzeczenie sądu o skazaniu tego mieszkańca za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione na szkodę osoby obowiązanej do wnoszenia opłaty, jej zstępnego, małoletniego lub pełnoletniego nieporadnego ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny rodzeństwa lub jej rodzica).

Fakultatywne przesłanki zwolnienia z odpłatności wskazuje art. 64 ww. ustawy. Zgodnie z tym przepisem osoby wnoszące opłatę lub obowiązane do wnoszenia opłaty za pobyt mieszkańca w dps można z niej częściowo lub całkowicie zwolnić na ich wniosek, po przeprowadzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego, w szczególności jeżeli występują uzasadnione okoliczności, zwłaszcza długotrwała choroba, niepełnosprawność, bądź małżonkowie, zstępni, wstępni utrzymują się z jednego świadczenia lub wynagrodzenia.

Zgodnie z dodanym do art. 64 w 2022 r. punktem 7 osobę obowiązaną można zwolnić z odpłatności również, jeśli wykaże ona rażące naruszenie przez osobę kierowaną do dps obowiązku alimentacyjnego lub innych obowiązków rodzinnych względem niej.

Zgodnie z doktryną pojęcie obowiązków rodzinnych może być interpretowane szeroko. Można pod nim rozumieć zarówno obowiązki wynikające z przepisów prawa (np. obowiązek alimentacyjny, obowiązki wynikające z KRO), jak i powinności czysto społeczne lub zobowiązanie moralne. Wśród obowiązków rodzinnych wymienia się m.in. obowiązek wzajemnego szacunku i wspierania się rodziców i dzieci, obowiązek wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka z poszanowaniem jego godności i praw, obowiązek troszczenia się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka, czy obowiązek rodziców i dzieci utrzymywania ze sobą kontaktów.

Katalog zwolnień z odpłatności zawarty w art. 64 ustawy o pomocy społecznej jest otwarty, o czym świadczy użycie zwrotu „w szczególności”. Ośrodek pomocy społecznej może zwolnić osobę z odpłatności także w innych, niewymienionych w tym przepisie sytuacjach. Decyzja dotycząca zwolnienia z odpłatności należy do gminy, gdyż w razie jej podjęcia to gmina, w miejsce zwolnionych członków rodziny, przejmuje obowiązek ponoszenia kosztów pobytu w dps.

Decyzje o ustaleniu odpłatności za pobyt osób bliskich w domach pomocy społecznej i dotyczące zwolnienia z odpłatności podejmują w każdym indywidualnym przypadku samorządy gminne. Kierownictwo MRPiPS nie dysponuje danymi na temat liczby osób zwolnionych z odpłatności ani kwot, których te zwolnienia dotyczą. Dane takie nie są zbierane w ramach statystyk publicznych.

Z danych ze statystyk publicznych wynika natomiast, że w przypadku niewielkiego odsetka mieszkańców domów pomocy społecznej pobyt tych osób w placówce współfinansowany jest przez członków rodziny. Zgodnie ze sprawozdaniem MRPiPS-05:

- w 2022 r. członkowie rodziny partycypowali w kosztach pobytu 5 125 mieszkańców dps (na 31 grudnia 2022 r. liczba mieszkańców wynosiła 76 930),
- w 2023 r. członkowie rodziny partycypowali w kosztach pobytu 5 515 mieszkańców dps (na 31 grudnia 2023 r. liczba mieszkańców wynosiła 77 670),
- w 2024 r. członkowie rodziny partycypowali w kosztach pobytu 5 706 mieszkańców dps (na 31 grudnia 2024 r. liczba mieszkańców wynosiła 78 323 mieszkańców),
- w 2025 r. (dane wstępne, w trakcie weryfikacji) członkowie rodziny partycypowali w kosztach pobytu 5 604 mieszkańców dps (na 31 grudnia 2025 r. liczba mieszkańców wynosiła 78 697).

Kierownictwo MRPiPS planuje poszerzenie katalogu obligatoryjnych przesłanek zwolnienia osób bliskich z odpłatności za pobyt pensjonariuszy dps w tych placówkach w ramach projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw, wpisanego do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD315. Projekt uwzględnia dodanie do obligatoryjnych przesłanek zwolnienia z odpłatności sytuacji, kiedy osoba obowiązana do wnoszenia opłaty wykaże na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku rażące naruszenie przez osobę kierowaną do dps lub mieszkańca placówki obowiązku alimentacyjnego lub innych obowiązków rodzinnych względem niej.

Projekt poszerza ponadto katalog osób zobowiązanych do odpłatności za pobyt bliskich w domu pomocy społecznej o osoby obdarowane nieruchomością w zamian za opiekę (m.in. umowa dożywocia), a także doprecyzowuje kwestię zwolnienia z odpłatności za pobyt osób bliskich w dps osób małoletnich.

W ostatnim czasie przeprowadzono szerokie konsultacje publiczne projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw. Uwagi które przesłano w ramach procesu konsultacji publicznych są skrupulatnie analizowane. Ostateczny kształt przepisów zależy od dalszych etapów procesu legislacyjnego, w tym od przebiegu prac nad projektem ustawy w Sejmie.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Katarzyna Nowakowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/